

Denizli'deki Halkevleri ve Faaliyetleri (1932-1951)

Süleyman İNAN*

Öz

Atatürk döneminin kültür kurumları olan Halkevleri ile ilgili şimdiye dek yapılan genel çalışmalar yeterli düzeydedir. Fakat, bu çalışmalar da daha çok, özel bir konuma sahip olan Ankara Halkevi ile ilgili olmuştur. Buna karşılık, başkent dışındaki taşra illerde Halkevlerinin nasıl örgütlendikleri ve yaptıkları faaliyetler üzerinde durulmamıştır. Bu incelemede de, Denizli'de Halkevinin açılması, kapanması ve faaliyetleri gibi konular ele alınarak Halkevinin Denizli'de etkileri irdelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Halkevi, Denizli Halkevi, Cumhuriyet Halk Partisi.

The People's Houses of Denizli and its activities (1932-1951)

Abstract

The studies on the people's houses which have been always accepted as a cultural institution during Atatürk's period, had been very satisfactory so far. However, these studies were usually about the people's house of Ankara. In spite of these, the other people's houses at the various parts of the country, and their ways of organization and their activities have not been studied. So, the study deals with the opening, closing of the people's house of Denizli and its activities as well.

Key words: The People's House, The People's House of Denizli, Republican People Party.

Türkiye'de halkevlerinin kurulmasına, o vakit tek parti olan Cumhuriyet Halk Fırkasının (CHF'nin) 1931'deki üçüncü kurultayında karar verilmiştir¹.

* Dr., Pamukkale Üniversitesi, Tarih Öğr.Elm.

¹ CHF Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931, s.279-280.

On yılını henüz doldurmamış Cumhuriyet yönetimi, yaptıklarını, kurulacak "Halkevleri"nde aydınları sayesinde halka yaymak istemiştir. Halkevlerine böylesi bir misyon yüklenildiği, *Behçet Kemal Çağlar'ın*, Ankara Halkevi açılışında okuduğu "Açılırken" başlıklı şiirinin özellikle şu dizelerinden anlaşılmaktadır²:

"Bizlere bulut feyzi, şimşek hızı verecek,
Halkevleri bugünden **Büyük yola** girecek,
Gayeye varacağız, gayeye varacağız".

Halkevlerinin "büyük yolu", Türk milletinin bilinçli ve idealist bir halk kitlesi olmasıydı. Bu bakımdan, yetişmiş bir kişi, kazancı için yaptığı kendi işinden başka, halkın birlik ve beraberliği için halkevlerinde topluma karşı görev yüklenecekti³. Başka bir anlatımla, aydınlar halkevlerinde kişisel değil, toplumsal görevlerini yerine getirecekti. Bu anlamıyla, halkevleri, halkı çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırma projesiydi⁴. Halkevlerinin diğer bir amacı, inkılabın ilkelerini, özellikle cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve laikliği halka öğretmekti⁵.

A- Denizli Halkevinin Açılması

1932 yılının 19 Şubat Cuma günü, Türkiye'nin 14 şehrinde⁶ ilk olarak açılan halkevleri arasında *Denizli Halkevi de* bulunmaktadır⁷.

Denizli'de Halkevinin açılışı genişçe bir salonu olan *Muallim Mektebinin* (bugünkü Denizli Lisesinin) salonunda gerçekleşmiştir. Denizli Halkevi için heyecan verici bir açılış töreni düzenlenmiştir. Törende sırasıyla şu faaliyetler yer almıştır:

1. İstiklal Marşı
2. Denizli Milletvekili Necip Ali (Küçük) Bey'in konuşması
3. Öğretmen Hasbiye Hanım'ın konuşması
4. Doktor Kemal Şakir Bey'in konuşması.

² *Hakimiyet-i Milliye Gazetesi*, 20 Şubat 1932 ve *Halkevlerinin Doğuşu*, Halkevleri Genel Merkezi Yayınları, Ankara, 1971, s.4.

³ C.H.P. Genel Sekreteri Recep (Peker) Beyin sözlerinden. Bkz. *Hakimiyet-i Milliye Gazetesi*, 20 Şubat 1932 ve *Halkevlerinin Doğuşu*, s.7-8.

⁴ Milli Eğitim bakanı Reşit Galip Beyin Konuşmasından. Bkz. *Hakimiyet-i Milliye Gazetesi*, 20 Şubat 1932 ve *Halkevlerinin Doğuşu*, s.11.

⁵ Bernard Lewis, *Modern Türkiye'nin Doğuşu* (çev. Metin Kıratlı), Türk Tarih Kurumu yayınları, Ankara, 1991, s.379.

⁶ 1-Ankara, 2-Aydın, 3-Çanakkale, 4-Van, 5-İzmir, 6-Bursa, 7-Samsun, 8-Eskişehir, 9-Diyarbakır, 10-Afyon, 11-Konya, 12-İstanbul, 13-Denizli, 14-Adana.

⁷ *Hakimiyet-i Milliye Gazetesi*, 23 Şubat 1932.

Görüldüğü gibi, Halkevinin açılışı, Denizli Milletvekili *Necip Ali (Küçük) Beyin*⁸ katılımıyla⁹ üst düzeyde gerçekleşmiştir. Çünkü, halkevlerinin açıldığı diğer tüm illerde olduğu gibi, bu açılış törenlerine bir parti veya devlet yetkilisinin katılmasına önem verilmişti. Necip Ali Bey, törende, halkevlerinin kurulma nedenlerini ve amaçlarını açıklayan bir konuşma yapmıştır¹⁰. Ne yazık ki, Necip Ali Beyin bu konuşmasının ayrıntılarını, o yıla ait yerel gazete(ler) elde olmadığı için bilemiyoruz¹¹.

Halkevinin açılışından sonra 15 Mart'a kadar, bir başka deyişle yirmi beş gün boyunca halkevi işlerini, aynı zamanda partinin yönetim kurulu başkanı olan Denizli Milletvekili *Necip Ali Bey* yürütmüştür. Bilindiği gibi, 1931 parti tüzüğü, halkevlerini açma ve faaliyetlere geçme görevini partinin il örgütleri yönetim kurullarına vermişti¹².

15 Mart 1932 günü yapılan seçim sonucunda ise, halkevi başkanlığına Çopur oğlu *Fahri Akçakoca* seçilmiştir. Aynı gün, şube komitelerinin seçimi yapılmıştır. Buna göre: Orta mektep Tarih muallimi *Kemal Bey* (Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi), Orta mektep Resim Muallimi *Sırrı Bey* (Güzel Sanatlar Şubesi), Muallim ve Orta mektep müdürü *Sacit Bey* (Temsil Şubesi), Cumhuriyet savcısı *Münir Bey* (Spor şubesi), Sağlık ve sosyal yardımlaşma müdürü doktor *Cevdet Bey* (Sosyal yardım şubesi), İlk tedrisat müfettişi *Celal Bey* (Halk dersaneleri ve kurslar şubesi), Memleket hastanesi röntgen mütehassısı doktor *Tevfik Bey* (Kütüphane ve neşriyat şubesi), Mektupçu *Sait Bey* (Köycüler Şubesi), Muhasebe-i hususiye müdürü *H.Avni Bey* (Müze ve sergi şubesi)¹³.

Yönetmelik gereğince, iki senede bir halkevi başkanlığı ve şube komiteleri için seçim yapılacaktır. Halkevlerinin merkez ve şube komitelerine üye olabilmek için CHP'ye üye olmak şarttı. Seçilen başkan adayının başkanlığının kesinleşebilmesi, ilgili idari bölgenin parti örgütü yönetim kurulu tarafından atanmasıyla gerçekleşecekti. Yine aynı yönetmeliğe göre, halkevi yönetim kurulu, haftada bir defa düzenli olarak toplanacaktı. Ayrıca, kendine düşen görevleri ve şubelerin çalışmalarını kontrol edecekti¹⁴.

⁸ C.H.F. *Denizli Halkevi*, Denizli Vilayet Matbaası, s.16.

⁹ C.H.F. *Denizli Halkevi*, s.17.

¹⁰ Bildiğimiz kadarıyla, Halkevlerinin açılışına denk gelen 1932 yılında Denizli'de çıkan tek gazete haftalık yayınlanan resmi nitelikli Denizli Gazetesidir. Ancak, bu gazetenin 1932 yılındaki nüshaları kütüphanelerde mevcut değildir. Ankara TBMM Kütüphanesinde bazı sayıları eksik olmak üzere 1923-1931 yıllarına ait sayıları varken; İzmir Milli Kütüphanesinde 1934-1937 yıllarına ait sayıları vardır.

¹¹ Mehmet Kabasakal, *Türkiye'de Siyasal Parti Örgütlenmesi*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1991, s.129.

¹² C.H.F. *Denizli Halkevi*, Denizli Vilayet Matbaası, 1933, s.20-21.

¹³ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1932, s.3-5.

¹⁴ *Cumhuriyetin 15. Yıldönümünde Denizli*, Cumhuriyet Matbaası, Denizli, 1938, s.85. Sözü edilen bu belediye binası 1954'de yıkılmıştır.

Denizli Halkevinin kuruluşundan kapatılmasına kadar geçen sürede başkanlık yapanların isimleri ve dönemleri şöyleydi: Necip Ali Küçüka (1932), Fahri Akçakoca (1932-1935), Esat Kaymakçı (1935-1942), Nailî Küçüka (1942-1943), İbrahim Cengiz (1943-1946), Kemal Aybar (1946), Himmet Akın (1946-1951).

Denizli Halkevi, faaliyetlerini bir yıl kadar, Türk Ocağının Çaybaşı'ndaki binasında sürdürmüştü; sonradan belediye binası olacak binasına, 1933'te Cumhuriyetin onuncu yılında geçmiştir¹⁵.

Denizli ilinde halkevi sayısı, 1936 yılında Acıpayam ilçesinde açılmasıyla ikiye çıkmıştır. 1940'dan itibaren açılmaya başlanan diğer ilçelerdeki ve bazı nahiyelerdeki halk evleri sayısı da, 1950'de 20'ye ulaşmıştır.

B- Denizli Halkevinin amacıyla ilgili görüşler

Denizli'de, halkevlerinin kuruluşu ve temel amaçları, partinin yetkilileri, devlet temsilcileri ve aydınlar arasında farklı şekilde ifade edilmiş bile olsa, en sonda belli noktalarda birleştikleri söylenebilir.

1933-1935 yılları döneminde üç yıl boyunca Ankara Halkevinde yöneticilik yapacak olan Denizli Milletvekili Necip Ali (Küçüka) Bey, halkevlerinin açılmasını, *Cumhuriyetin ilanı*, *Lozan zaferi* gibi milli bir inkılâp hareketi olarak görmüştür. N.Ali Bey, halkevlerinin açılışının birinci yıldönümünde, yani 19 Şubat 1933'de Ankara Halkevinde şöyle demektedir:

*"Halkevlerinin ilk açılış tarihi büyük inkılâp tarihimizde Lozan zaferi, cumhuriyet ilanı gibi Türk milletinin hatırasında ebediyete hak edilecek aziz günlerden biri olacaktır. Beynelmilel medeniyet dünyasında harsî kudreti, inkılâpçı ruhu, medeni varlığı, yüksek teşkilatı itibarıyla bütün milletler önünde yürüyecek olan gelecek yılların ve asırların Türk milletinin bu günü gene bu kürsülerden çok daha büyük infiallerle kutulacağını gözümle görür gibi oluyorum"*¹⁶.

Denizli valisi ve parti başkanı **Ekrem Ergür** de, CHP sekreterliğine gönderdiği bir yazıda; halkevlerinin rejim için önemine dikkat çekmekte ve *"Halkevlerimiz bütün çalışma unsurlarını sinesine alıp cumhuriyet ve inkılâp esaslarını ruhlara ve fikirlere aşılama, milli kültürümüzün ileri yürütücü bir hız ve heyecanla üstünlüğünü ve hayat yolunda yürüyüş kudret ve kabiliyetlerimizin inkişafını istihdaf ederek halkımız için bir terbiye ve irşat ocağı, ulusal benliğimizin ülkü kaynağı, yükselme yollarını gösteren bir feyiz ve ışık yuvasıdır"* demektedir¹⁷.

¹⁵ *Hakimiyeti Milliye Gazetesi*, 20 Şubat 1933.

¹⁶ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1, s.83.

¹⁷ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1,s.32.

Denizli Halkevi dergisi İnanç'ın yayın yönetmeni olan avukat **Hulusi Oral**, halkevlerini, halkın kimliğini bulduğu yerler olarak görmekte ve bir yazısında, halkevlerinden, geleceğin “*Türk mabetleri olacak bir kutsal benlik*” ve “*milli kültür abidesi*” olarak söz etmektedir¹⁸.

Denizli Halkevi yayın kolundan asliye hukuk hakimi **Ali Hakkı** ise halkevini, CHP'nin altı ilkesinden biri olan milliyetçiliği, kitlelere yayan araç olarak değerlendirmektedir. Ali Hakkı, yerel bir gazetede şöyle demektedir:

“Türkiye’de günden güne milliyetçilik cereyanları köklenmiş ve girdiğimiz halkevleri milliyetçiliği bütün şümülü ile halk kütlelerine kadar yaymıştır. (...) Bilhassa Avrupa’da tahsil eden ve orada milli cereyanları anlayan mütefekkirlerin necatımızı (kurtuluşumuzu) ve selametimizi ancak millileşmekte ve fikri gazeteler ve risaleler ve mekteplerle kökleştirmeye çalışmaları olmuştur ki, halkevleri bu hususta en yüksek terbiyevî bir cephe olarak Türk milliyetçiliğinin tekamül etmiş ve inkişafında ibrazı faaliyet etmiş ve Türk milliyetperverliğinin ruhunu en ziyade yükselten ve neşreden halkevleri olmuştur. İşte bu terbiyevî menşeler milliyetçilik cereyanını genişleyip kuvvetlenmesine büyük amil olmuştur”¹⁹.

Lisede öğretmen olan **Ata Lütfi Özdil**, şubelerin faaliyetlerinden söz ederek halkevlerini faydalı işlerin yapıldığı “*cennet*” gibi yerler olarak görmektedir²⁰:

“Halkevleri öyle bir pazardır ki, vurguncusu yoktur, istifçisi yoktur, murabahacısı yoktur, madrabazı yoktur ve olamaz. Çünkü, bu şeyler orada hiç kimsenin işine yaramaz ve aksine, yapana ziyan verir. Halkevlerinin kütüphaneleri vardır; orada bütün Türk ve dünya alimleriyle başbaşa konuşur, ışıklanırsınız. Sahneleri vardır; güzel sanatların canlandığı, dile geldiği bu yerde siz maziden hale, halden istikbale akan beşer hayatının acı ve tatlı olaylarını görür, ibret alır, zevk duyarsınız”

1945 yılının başlarında çıkan Denizli Halkevi dergisi olan İnanç’da yer alan isimsiz bir yazıda halkevleri, okuldaki örgün eğitimle verilemeyen hayata dair her şeyin öğretildiği bir kültür kurumu olarak tanımlanmaktadır. Aynı yazıda, halkevlerinin kurulma nedeni şöyle açıklanmaktadır:

“Yüzde yüz vatandaşı okul yoluyla yetiştirmeye imkan var mı? Bunu, yeryüzünün hangi devleti yapabilmıştır? Bizim genç hükümetimiz, halk terbiyesini, halk kültürünü, millet selametinin en kuvvetli şartlarından biri

¹⁸ “Türk İnkılabı ve Halkevleri”, *Denizli Gazetesi*, 30 Mayıs 1935.

¹⁹ “Halkevlerimiz”, *İnanç Dergisi*, S.78-79 (Ağustos-Eylül 1943), s.11.

²⁰ “Mutlu bir Yıldönümü”, *İnanç Dergisi*, S.96-97 (Ocak-Şubat 1945), s.3

saydığından, okul dışı, topluca ve pratik hayat kıymetlerini halka verebilmek için halkevlerini kurmuştur.”²¹

Görüldüğü gibi, bütün bu sözlerde, halkevleri, partinin ilkelerini yaymaya çalışan ve halkın devletle kaynaştığı kurumlar olarak algılandığı anlaşılmaktadır.

C- Çalışma Şubelerinin Faaliyetleri

Halkevleri yönetmeliği gereğince, bir yerde, Halkevinin açılabilmesi için en azından üç faaliyet kolunu çalıştırmaya yetecek sayıda üyenin kaydedilmiş olması gerekti²². Denizli halkevi, daha kuruluşunda sayısı dokuz olan bütün şubelerini açarak faaliyetlere geçmiştir.

I- Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi,

Halkevi tüzüğüne göre, bu şubenin amacı, partinin ilkelerini yayacak çalışmalar yapmaktır²³.

Denizli Halkevinde de, halk için gerekli görülen bilgileri yaymak amacıyla konferanslar düzenlemiştir. Konferans konuları, genellikle inkılaplar, Denizli tarihi ve dili, halkta görülen hastalıklarla ilgilidir²⁴. *Mimar Sinan, Namık Kemal* gibi Türk tarihine damgasını vurmuş önemli kişilerin hayatları da konferanslarla anlatılmıştır²⁵.

Diğer yandan, halk arasında yaşayan kelimeler, maniler, masallar, atasözleri derlenmiştir. Öyle ki, 1938 yılında, 19 halk türküsü bestelenmiş,

²¹ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s.4.

²² C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1932, s.6.

²³ Denizli Halkevinin açıldığı 19 Şubat 1932'den 29 Ekim 1933'e kadar geçen yaklaşık bir yıl sürede 12 konferans verilmiştir. Konferansın konuları ve konuşmacıları şunlardı: 1- İslam ve Türk Medeniyeti (Öğretmen Recep Bey) 2-Halkçılık ve Cumhuriyet (Müfettiş Celal Bey), 3- Mevsimin salgın hastalıkları (Doktor Kemal Şakir Bey), 4- Bizde sporculuk niçin ilerlemiyor? (İnhisarlar Muhasebecisi Şevket Yesari Bey), 5- İnkılap Tarihinde Tevfik Fikret'in Rolü (Öğretmen İbrahim Bey), 6-Selçukî ve Germiyanlılar Zamanında Denizli (Adliye Müfettişi Alâeddin Bey), 7- Denizli'de üç mühim hastalık (Doktor Kemal Şakir Bey), 8- Salgın hastalıklar ve bilhassa Lekeli humma (Sıhhat ve İçtimai Muavenet Müdürü Doktor Cevdet Bey), 9- Denizli'de Germiyan ve İnançoğulları (Doktor Kemal Şakir Bey), 10- Dil inkılabının vereceği neticeler (Maarif Müdürü Şevket Süreyya Bey), 11- Ergani istikrazı tahvilleri (Avukat Ragıp Bey), 12- Yeni yaşayış ve gençliğin kadınlığa karşı vazifesi (İnhisarlar Muhasebecisi Şevket Yesari Bey). Bkz. C.H.F. *Denizli Halkevi*, s. 22-23.

²⁴ Mimar Sinan konulu konferans 9 Nisan 1940'da gerçekleşmiştir. Bkz. *İnanç Dergisi*, S.38 (Nisan 1938); Namık Kemal konulu konferanslar 2 Aralık 1944'de gerçekleşmiştir. Bkz. *İnanç Dergisi*, S.94-95 (II.Taşrin-I.Kanun 1944).

²⁵ *Cumhuriyetin 15. Yıldönümünde Denizli*, s.85. Denizli Halkevi Bando şefi M. Salih Çalgı'nın notaya aldığı "*Kuru Ali oğlu havası*"nın bestesi için; bkz. *İnanç Dergisi*, S.50 (Nisan 1941), s.7.

2672 öztürkçe kelime toplanmıştır²⁶. Fakat, hemen belirtmeliyiz ki, halkevlerinin başlattığı dil çalışmaları 1932'den sonra, o sırada yeni kurulan Türk Dil Kurumuna (TDK'ya) bağlanmıştır. Bir başka deyişle, halkevleri, dil çalışmalarında TDK'ya yardımcı olmaya başlamıştır²⁷. Nitekim, Denizli Halkevinin yaptığı dil çalışmaları sonucunda yedi yıl içinde TDK'ya toplam 2490 fiş gönderilmiştir²⁸.

II- Güzel Sanatlar Şubesi

Bu şube, müzik, heykelticilik, resim, mimarlık gibi alanlarda süsleme sanatları ve diğerlerinde sanatkâr ve amatör unsurları bir araya toplayacak, genç yetenekleri koruyacak ve onların gelişmesini sağlayacaktır²⁹.

Halkevi açıldıktan hemen sonra ilk yapılan iş, musikî kolu tarafından, 25 kişilik bir bando kurulması olmuştur. Özellikle köylere yapılan heyet gezilerine, geziyi renklendirmek ve coşkulu kılmak için bando hep götürülmüştür.

Halkevlerinin, özellikle İkinci Dünya savaşı yıllarında giderek küçülen bütçeleri karşısında, harcaması çok olan bandolar göze batmaya başlamıştır. Örneğin, Tavas CHP ilçe başkanı, 22 Mart 1940'da Denizli CHP il başkanlığına gönderdiği yazıda, Kızılcabölük nahiyesindeki halkevinin soğuk kış günlerinde kapalı olmasının, bando ücretini ödeyebilmek için odundan yapılan tasarruf yüzünden gerçekleştiğini belirtmiş ve bu yüzden bandonun kaldırılmasını istemiştir. İlçe başkanı, şöyle demektedir:

*"Para vaziyetine göre bandonun bedeli, şef ücreti, zayıf bünyeye fazla yük tahmil etmektedir. Bandoyu, aylık vermek suretiyle yaşatmak muhaldir. İhtiyar edilen masraf, israf ve bunlarla gayesiz çalışmak abes iştiğal telakkisine lâyıktır. Evin gelire göre daha mufit işlere sevk ve idare edebilmek için evvela bandonun mevcudiyetinin sarfı nazar etmeyi muvafık mütalaa ederim"*³⁰.

Bu şubenin ilk işlerinden biri de, başta İstiklal Marşı olmak üzere bazı marşları halka öğretmek olmuştur. Bunun için, daha ilk sene içinde bir kurs düzenlenmiş ve 1933 yılının 23 Nisan bayramında halkın büyük çoğunluğunun "hep bir ağızdan" milli marşın söylenmesi gerçekleştirilmiştir. Aynı yılın Eylül ayında da Cumhuriyet Bayramı için

²⁶ Denizli Milletvekili Necip Ali(Küçüka) Beyin Ankara Halkevinde, halkevlerinin kuruluşunun birinci yıldönümünde yaptığı konuşmasından. Bkz. *Hakimiyeti Milliye*, 20 Şubat 1933.

²⁷ *Cumhuriyetin 15. Yıldönümünde Denizli*, s.85.

²⁸ *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, s.6.

²⁹ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1, s.70.

³⁰ *C.H.F. Denizli Halkevi*, s.25.

Cumhuriyetin Onuncu Yılı Marşını öğretmek için kurs açılmış ve haftada iki gün çalışılarak bayrama kadar bu marş katılımcılara öğretilmiştir³¹.

III- Temsil Şubesi

Bu şubenin birinci amacı, yetenekli kadın ve erkek üyelerden oluşan bir tiyatro grubu kurmaktır. Diğer bir amaç ise, CHP genel merkezince seçilmiş ve onaylanmış piyes oyunlarını sahnelemektir³².

Denizli Halkevinin hiç aksamadan devam eden faaliyetlerinden biri temsiller olmuştur. Bu piyesler, Halkevleri Genel Yönetim Kurulunca mevcutlar arasında tercih edilenlerdir.

1932 ve 1951 yılları arasında Denizli'deki Halkevi sahnelerinde, belirleyebildiğimiz kadarıyla toplam 25 değişik oyun sergilenmiştir. Yaklaşık yirmi yılı bulan dönem içerisinde Denizli Halkevlerinde sahnelenen bu 25 oyunu iki kategoride toplayabiliriz:

1) Milli piyesler³³: Bu kategorideki oyunlar, sanatsal ve edebî olma kaygısı taşımayan, birinci önceliği siyasi mesajları vermeye çalışan piyeslerdir³⁴. Öyle ki, yerel bir gazetede çıkan imzasız bir yazıda, yazar bu gösteri kolunun faaliyetlerinden söz ederken, bunların “devrimleri zihinlere yerleştirecek” temsiller yaptığını belirtmektedir³⁵. Bu oyunları şöyle gösterebiliriz: *Özyurt, Çoban, Akın, Ergenekon, Bir Millet Uyanıyor, Mete, Vatan yahut Silistre, Tırtıllar, Şeriye Mahkemesinde Işık, Kahraman, Ateş, İstiklal, Çakır Ali*.

2) Melodramlar ve trajikomikler: Bu kategorideki oyunlar ise, sosyal ve aile içi ilişkileri ortaya koyan piyeslerdir³⁶. Bu oyunlar şöyle sıralanabilir: *Kanun adamı, Yanlış yol, Bir yağmur gecesi, Hisse-i şayia, Babaların günahı, Himmet'in Oğlu, Bir Doktorun Ödevi, Has bahçe, Yıkılan Ocak, Küçük Şehir, İkizler*.

Denizli Halkevlerinde gerçekleşen piyeslerin sayısı, oyunun kaç kez ve ne kadar sıklıkla oynandığı hakkında istatistiki bilgi bulunmamaktadır. Bildiğimiz kadarıyla, özellikle Faruk Nafiz'in “Akın”, Behçet Kemal'in “Çoban” adlı piyesleri bir çok kez sahnelenmiştir. Öyle ki, bunların çok defa temsili herkesçe bilinen eserler arasında girmesini sağlamış, konusu

³¹ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi , s.7.

³² Bu adlandırma o zaman yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Denizli gazetesinde şöyle bir haber vardır: “Temsil Kolu, **milli temsiller** vermek üzere Çal ve Çivril'e girmişlerdir”. Bkz. *Denizli Gazetesi*, 26 Temmuz 1935.

³³ Sefa Şimsek, *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi, Halkevleri*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 2002, s.194-195.

³⁴ “Halkevleri Okulları Bir Arada”, *Denizli Gazetesi*, 7 İkincikanun(Ocak) 1937.

³⁵ Sefa Şimsek, *a.g.e.*, s.194.

³⁶ Talat Öner, “Halkevleri Temsil Repertuarı”, *İnanç Dergisi*, Sayı: 100(Kasım 1945), s.1.

belli olunca da temsilinde bir anlam kalmamıştır³⁷. Fakat, piyeslerin halk tarafından her zaman ilgi gördüğünü söyleyebiliriz.

Temsil şubesinin en önemli güçlüğü, piyeslere kadın oyuncu bulmak olmuştur. Talat Öner, İnanç dergisinde şöyle demektedir:

“Halkevi temsil kollarının büyük müşkülü, özellikle kadın eleman bulamamak derdidir. Bazı büyük şehirlerde bile kadın eleman temini için rol alanlara para vermek, hediye vermek veya faydalar temin etmek gibi profesyonelliğe doğru gidilmektedir”.

Bazı piyes oyunları, çok iyi anlaşılmadığından olsa gerek, küçük yerlerde sorun olabilmıştır. Örneğin, 1943 yılının hemen başında Denizli'nin Buldan ilçesinde “*Bir Doktorun Ödevi*” adlı piyes oynanırken, o yerin jandarma komutanı, oyuna müdahale etmiş, temsil kolu başkanını seyircilerin önünde sahneden indirtmiş ve hatta halkevi başkanını evinden jandarma zoruyla getirtirmiştir. Jandarma Komutanı, ayrıca, bir tutanak tutturarak, onları mahkemeye vermiştir. Fakat, burada dikkati çeken nokta, Buldan Halkevi Başkanının, kendini mahkum eden bu durumunu parti meselesiyle ilişkilendiren yaklaşımı olmuştur. Buldan Halkevi Başkanı Cevdet Kızıloz 7 Ocak 1943'de Denizli CHP il yönetim Kurulu başkanına gönderdiği yazıda şunları ifade etmektedir:

“Ortada partinin şahsiyeti maneviyesi mevzu bahistir. Memleketin ve bilhassa gençliğin bütün dikkati bu dava üzerindedir. Mahkeme salonundan gayri, hükümetin uzun salonu halk kütlesiyle mahkeme günleri hınc hınca dolup boşalmakta, adaletin tecellisini ve partinin şahsiyeti maneviyesini kurtarılması sabırsızlıkla beklenilmekte olduğunu ve bu davanın Cevdet Kızıloz davası değil, Ebedi şef ve Milli Şef davası olduğunu halk ve gençlik kulaklarımızı çınlatacak derecede bağırılmaktadır. Zattalınızden bu davaya el koymanızı arz ederim”³⁸.

Piyeslerin yanı sıra, halkın daha da ilgisini çeken, 1932 yılında “*Gazi hazretlerinin*” Anadolu seyahatini gösteren filmin ücretsiz seyrettirilmesi olmuştur³⁹. Fakat, film gösterilerinin sonraları pek yaygınlaştıramadığı anlaşılmaktadır.

IV- Spor Şubesi

Halkevleri tüzüğüne göre, bu şubeye yüklenen görev, çeşitli spor dallarını halka tanıtmak, spora karşı bir ilgi ve sevgi uyandırmak, spor

³⁷ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1., s.38.

³⁸ C.H.F. *Denizli Halkevi*, s.26.

³⁹ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s.7.

faaliyetlerini kitlelere yaymak ve beden eğitimi veren kuruluşlara yardım etmek olarak belirlenmişti⁴⁰.

Denizli Halkevi spor şubesinin ilk faaliyeti, bir bisikletçiler turnesi düzenlemek olmuştur. Temmuz 1933'de il çevresinde yapılan ilk bisikletçiler turnesinde, bütün ilçeler 9 gün içinde belli hatlar dahilinde gezilmiştir⁴¹. Bir sene sonra, yine Temmuz ayı içinde, bu defa il dışına, Burdur'dan Aydın'a kadar uzanan çevre illere sekiz kişinin katıldığı 17 günlük turne düzenlenmiştir⁴². Bu gezinin başından sonuna kadar bisiklet kolu Halkevinin manevi desteğini görmüştür. Öyle ki, turne başladıktan sonra Halkevi yönetiminden birkaç kişi, şehrin dışına kadar bisikletçilere refakat etmiş ve mola verilen yerde onlara veda çayı vermişlerdir⁴³. Gezinin sonunda da başta vali olmak üzere bir çok resmi yetkili bisikletçileri daha Denizli'ye gelmeden Sarayköy'de karşılamışlar ve o akşam halkevinde sporcular şerefine bir şölen tertip etmişlerdir⁴⁴. 1935'te de yaklaşık bir ayı bulacak Ankara, İzmir ve İstanbul'a altı kişilik bir grubun katıldığı bisiklet gezisi yapılmıştır⁴⁵.

Denizli'deki iki futbol kulübünün *İdman Yurdu ve Menderes* adlı takımları arasında Halkevi tarafından bir kupa maçı düzenlenmiştir. İlki 1937'de yapılan karşılaşmada kupayı İdman Yurdu takımı kazanmış; sonraki sene de kupa el değiştirerek Menderes takımının olmuştur. Bu iki takımın oyuncuları iki haftada bir Denizli Halkevinde toplanmışlar ve spor şubesi tarafından kendilerine spor hakkında yeni bilgiler aktarılmıştır.

Spor şubesinin avcılar kolu ise, özellikle köylüler arasında avcılık seferberliği başlatmıştır. Nitekim, köylere zarar veren domuzlara karşı her hafta süre avına çıkmış ve her seferinde çok sayıda domuz vurulmuştur. 11 Ağustos 1933'te Denizli'nin Gerzile mevkiinde başta vali olmak üzere üst düzeyde bir katılımı bir "*avcılar bayramı*" kutlanmıştır.

Spor alanındaki çalışmalar, kapalı spor salonu olmadığı için hep açık havada yürütülmüştür. Uzun zamandır spor alanı olarak kullanılan Denizli

⁴⁰ C.H.F. *Denizli Halkevi*, s.28. Turnenin programı şöyledir: 1-Denizli-Kızılcabölük-Tavas, 2-Tavas-Kızılhisar-Acıpayam, 3-Acıpayam-Satırlar, 4-Satırlar- Çardak-Dazkırı, 5-Dazkırı-Çivril, 6-Çivril-Çal, 7-Çal-Kaklık-Karahayıt, 8-Karahayıt-Buldan, 9-Buldan-Sarayköy-Denizli.

⁴¹ Bu konuda hem yerel *Denizli* gazetesinde; hem de ulusal *Hakimiyet-i Milliye* gazetesinde bir çok habere rastlamaktayız. Bkz. *Denizli Gazetesi'nin* 5, 12, 19, 26 Temmuz 1934 günkü nüshaları ve *Hakimiyet-i Milliye'nin* 10, 11, 14, 15, 21, 23 Temmuz 1934 günlü nüshaları.

⁴² *Denizli Gazetesi*, 12 Temmuz 1934.

⁴³ *Denizli Gazetesi*, 26 Temmuz 1934.

⁴⁴ *Denizli Gazetesi*, 19 Temmuz 1935. Aynı haberde, gezinin programı şöyle açıklanmıştır: Afyon-Eskişehir yoluyla Ankara'ya, Beypazarı yoluyla İstanbul ve Yalova'ya, Bursa-Kemalpaşa yoluyla İzmir'e, Manisa-Alaşehir yoluyla Denizli.

⁴⁵ *İnanç Dergisi*, S.81 (II.Teşrin-Kasım) 1943.

Halkevinin arka bahçesi, 1943'te yönetimin aldığı kararla, "spor parkı" adıyla yeniden düzenlenmeye başlamıştır⁴⁶.

V- Sosyal Yardım Şubesi

Bu şubenin esas görevi, halkta şefkat ve yardımlaşma hissini uyandırmaktır⁴⁷.

Bu şube tarafından, Denizli'nin merkez köylerinde ve ilçe merkezlerinde geziler düzenlenerek, gidilen yerlerin halkı ile sağlık sorunları üzerine konuşmalar yapılmış, onlara bu konularda öğütler verilmiştir⁴⁸. Ayrıca, hasta olanlar ücretsiz olarak muayene edilmiş, reçeteleri yazılmış ve ilaçları, özellikle sıtmaya karşı "kinin (sülfatı)" dağıtılmıştır. Halkevince yaptırılan ve kahvehaneler, meydanlıklar gibi yerlere asılan duvar gazetelerinde daha çok sağlıkla ilgili yazılar konmuştur. 1942'de fakir çocuk ve aileler için Orduevi bahçelerinde bir "gardenparti" tertip edilmiştir. Partiden kalan hasılatın büyük bir kısmıyla, sayısı 60'ı geçen çocuklara ayakkabı, gömlek, pantolon yapılması kararlaştırılmıştır⁴⁹. 1943 yılının hemen başında da, kimsesiz ve bakıma muhtaç olanlara her gün olmak üzere halkevinde sıcak yemek dağıtılmaya başlanmıştır⁵⁰.

VI- Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Bu şubenin en önemli amacı, okuma ve yazma öğretmek halkın bilgi düzeyini yükseltmekti. Ayrıca, çeşitli alanlarda(el sanatları, yabancı dil gibi) faydalı kurslar da açıldı⁵¹.

Denizli Halkevinde halkın en fazla rağbet gösterdiği faaliyet, kendilerine yeni beceriler kazandıracak kurslar olmuştur. Daktilo, dikiş, nakış, fotoğrafçılık çıkırcılık gibi alanlarda hemen her sene kurslar açılmış ve başarılı olanlara bir sertifika verilmiştir. Kurs bitiminde, herkesin gezip görebileceği sergiler açılmıştır.

Ayrıca, özellikle okullu öğrenciler için derslerine yardımcı olmak üzere Fransızca ve İngilizce kursları düzenlenmiştir.

⁴⁶ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s.8.

⁴⁷ Örneğin, 1938 yılı için köycüler komitesinin çalışma programında yer alan öğütler şunlardır: 1-Ahırların evlerden ayrılması, 2- tuvalet çukurlarının yapılması, 3- gübreliklerin köy dışında bulunması, 4- ölü hayvan leşlerinin köy dışına götürülmesi, 5- evlerin kireçle badalanması, 6- su birikintilerinin örtülmesi, 7- her köyde basit bir ecza dolabının bulunması. Bkz. Köycüler Komitesi Köylerde, Yeni Basımevi, Denizli, 1937, s.31.

⁴⁸ İnanç Dergisi, S.60-65 (Mart-Temmuz 1942), s.15.

⁴⁹ İnanç Dergisi, S.71 (İkinci kanun 1943) ve Akdeniz Gazetesi, 10 Şubat 1943.

⁵⁰ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, s.10

⁵¹ Mustafa Şahin, "Bir Halk Eğitim Çalışması Örneği Olarak Millet Mektepleri", Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, İzmir, 1992, C.1, S.2, s.219-220.

Bundan başka, halk için okuma-yazma kursları, önceki yıllarda olduğu gibi devam ettirilmiştir. Bu kurslar, Millet Mektepleri biçiminde, A ve B olmak üzere iki sınıfta gerçekleştirilmiştir. Bilindiği gibi, A kursunda, hiç okuma-yazma bilmeyenlere alfabe öğretilmiş; B kursunda ise temel bazı bilgiler ve vatandaşlık dersleri verilmiştir.

VII- Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Halkevi tüzüğüne göre, bu şube, halkevinde bir kütüphane ve okuma odası açardı. Ayrıca, partinin yayın işlerine yardım ederdi⁵².

Nitekim, Denizli Halkevinin açılmasından sonra ilk faaliyetlerden biri, halkevinin içinde bir kütüphane kurulması olmuştur. Kitapların bir kısmı, halkevinin bütçesinden satın alınmış, önemli bir kısmı ise teberru (bağış) yoluyla tedarik edilmiştir⁵³. Kitapların, geçici olarak emanet yoluyla evlere verilmesi mümkün olmamıştır. Bir sene içinde, 752 kitaba ulaşan sayı, 1938'de 2250'ye çıkmıştır. Kütüphaneye, kitap dışında, süreli yayın olarak bazı gazeteler ve dergiler de alınmıştır⁵⁴.

Denizli Halkevinin Yayınları

Kitaplar-Brosürler

1- *Öztürk Adları*, Fahri Akçakoca, 1933, İzmir.

2- *İpek Böceği Besleyenlere Kısa Öğütler*, Hayri Tuncer, Denizli-1944, Cumhuriyet Matbaası, 8 s.

3- *İçki ile Kumar- Bundan Kötü Ne Var*, Ahmet Akşit, Denizli-1941, Cumhuriyet Matbaası, 5 s.

4- *Köycülük Komitası Köylerde*, Ahmet Akşit, Denizli-1937, Yeni Basımevi, 41 s.

Dergiler

1- *İnanç Dergisi*(1937-46), 106 sayı.

Halkevinde bir kütüphanenin olmasına karşın, halkın kütüphaneye ilgisi istenilen düzeyde olmamıştır. Bu durum, Denizli'lilerin yoğun iş temposuna, halk deyişiyile çok fazla "*işinde gücünde*" olmasına bağlanmıştır. Nitekim, daha önce Halkevi başkanlığı yapmış olan Fahri Akçakoca, halkı

⁵² C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s.11 ve 13.

⁵³ Kitap veren kişiler ve kurumlar şunlardı: İstanbul Kanaat Kütüphanesi, Tefeyyüz Kütüphanesi, Resimli Ay Matbaası, İstanbul Milletvekili Akçoraoğlu Yusuf Bey, Fahri Akçakoca ve Dr. Tevfik Bey. Bkz. C.H.F. *Denizli Halkevi*, s.33

⁵⁴ Hatta, İngiliz konsolosluğu tarafından 1940 yılında Denizli Halkevine iki İngiliz dergisi ve Türkçeye çevrilmiş bazı metinler gönderilmiştir. T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 609.114.1.

kütüphanelere çekmek için okuma salonlarının sadece iş saatlerine denk gelen gündüzleri değil, geceleri de açık tutulmasını istemiştir⁵⁵. Fakat, bu istek gerçekleşmemiştir.

Denizli Halkevi, Mart 1937'de "*İnanç*" adlı bir aylık dergi çıkarmaya başlamıştır. *İnanç Dergisi*, 1946 yılına kadar 106 sayı çıkabilmiştir. *İnanç* dergisinin çıktığı 1937 yılına kadar, Halkevliilerin yazıları haftalık çıkan resmi "*Denizli Gazetesi*"nde çok az da olsa yayımlanmıştır.

Denizli Halkevinin kitap yayını maddi sıkıntı yüzünden çok zayıf kalmıştır. Yayımlanan kitaplar da, hacimli olmayan broşür niteliğindeki kitaplar olabilmıştır. Halkevinin kağıt satın alamama sıkıntısı yüzünden *İnanç* dergisinin bazı sayılarının çıkmadığı düşünülünce, kitap yayınının azlığı anlaşılabilir.

VIII- Köycüler Şubesi

Bu şubenin amacı, köylü ve şehirli arasında dayanışma duygusunu güçlendirmek, köylülerin resmi işlerinde yardımcı olmaktır⁵⁶.

Denizli Köycülük komitesinin en önemli faaliyeti, köylere geziler düzenlemek olmuştur. Ancak, hemen belirtmeliyiz ki, Denizli'de yolların durumu, doğal şartlar yüzünden gidilen köyler az sayıda kalmış ve bu yüzden gidilen köyler de *Gerzile*, *Karahayıt* gibi Denizli'ye yakın köyler olmuştur. Üstelik, köye gidilen zaman güneşli günlere tesadüf eden yaz ayları olduğundan dolayı, köycülük kolunun köylere götürdüğü hizmetler sınırlı kalmıştır.

Köy gezilerinde, ziraatçılar tarafından tarım ürünlerinin ekimi ve cinsleri, aşı yöntemleri; veterinerler tarafından da hayvanların bakım ve hastalıktan korunma usulleri üzerine köylülere bilgiler verilmiştir. Yapılan komite gezilerinde, köylülerin istekleri dinlenmiş, onlara hükümetle olan ilişkilerinde işlerini kolaylıkla görmeleri için Halkevinin her zaman köylü "*kardaşlara*" yol göstermeye hazır oldukları anlatılmıştır⁵⁷.

Köylülerin, köycülük komitesiyle her zaman temasını sağlamak için köylerde temsilci seçilmiştir. Örneğin, 1937'de Denizli merkezinde bulunan 94 köyden 70 tanesinde temsilci seçilmiştir. Fakat, bu uygulama, diğer ilçelerin köylerine kadar yayılamamıştır.

Komitenin en yararlı faaliyetlerinden biri, kışın şehre gelen ve kalmak zorunda kalan fakir köylüler için kalabilecekleri ucuz yerler temin edilmesi olmuştur.

⁵⁵ "Kitap evlerine neden gidilmeyor?", *Denizli Gazetesi*, 28 Şubat 1936.

⁵⁶ C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, s.13.

⁵⁷ C.H.F. *Denizli Halkevi*, s.34-35.

Köycüler komitesinin en etkin yılı 1936 ve 1937 yıllarıdır. 28 Ocak 1937'de ziraat odasından alınan fidanlar birkaç köyde dikilerek, o yerlerde bir ağaç bayramı yapılmıştır. 1937'de Mayıs ayının ilk Pazar günü seçilecek bir köyde bir "başak bayramı" tasarlanmış ve bu bayram, ilk olarak 2 Mayıs'ta Denizli'nin merkez köylerinden Eskihisar'da (Laodikya'da) yapılmıştır⁵⁸. İlk önce böyle bir bayramın Eskihisar'da yapılmasının nedeni, bu köyün şehre yakın ve bir çok köyün ortasında olmasıdır⁵⁹. Denizli'nin yakın köylerinden mesirelik Gerzile köyüne giden bir yol yaptırılmıştır. Selçuklulardan kalma "Akhan" adlı kervansarayı restore edip, köylüler için misafirhane haline getirmişlerdir⁶⁰.

14 Mart 1937'de Denizli'nin merkez altı köyünden gelen halkın katılımıyla Honaz'da bir "arık bayramı" yapılmıştır. Böylece, boşuna akan "halka suyu" denilen su, arıklar sayesinde beş köyün arazisine yönlendirilmiştir. Ayrıca, bu konuda suyun geçtiği toprak sahipleri ile kır köylüleri arasında görülen anlaşmazlık giderilmiş, hatta bu iş noter önünde yapılan sözleşmeler ile sağlama alınmıştır⁶¹. Bu konudaki kararlılığı göstermek için köycüler komitesi üyesi ve veteriner olan Ahmet Rifat Veznedar, tören sırasındaki konuşmasında şunları söylemiştir:

*"Kişisel çıkarları gereği bu suyun arazilerinden geçirilmemesi için boşuna çaba sarf eden bazı kişilerin bu işe engel olmalarına kesinlikle imkan ve ihtimal yoktur. İyilikle, düzenlilikle bu suyun akıtılması esas prensibimizdir. Bir işin böyle düzenlilikle görülmesine engel olanlar bulunursa genel çıkarlar noktasında bunların arazileri kanunen istimlak edilecek ve yine suyun alınması kesinlikle sağlanacaktır"*⁶²

Pamukkale, Karahayıt ve Akköy'deki termal suların kullanılmasıyla ilgili girişimler köycülük komitesinin sayesinde gerçekleşmiştir. "Hassa-i şifahiyesi dillerde dolaşan" bu sular hakkında daha 1934 yılında bilimsel incelemeler yaptırılmıştır⁶³. 1937'de de, bu köylerde hamam, banyo ve havuzların yapılmasına başlanmıştır.

Köycüler komitesinin, hükümetin köylüye ilişkin genel politikalarından biri olan köylülerin şehre göç etmeyip, kendi toprağını işlemesi ve ekip biçmesiyle ilgili olarak güttüğü amaçları paylaştığı anlaşılmaktadır.

⁵⁸ Gıyasi Şarman, "Halkevi çalışmalarından Başak Bayramı", *Denizli Gazetesi*, 4 Mayıs 1937.

⁵⁹ Köycüler Komitesi Başkanı Ahmet Akşit'in konuşmasından. Bkz. *Köycüler Komitesi Köylerde*, s.35.

⁶⁰ "Denizli Halkevinden Haberler", *Ulus Gazetesi*, 21 Şubat 1937.

⁶¹ *Denizli Gazetesi*, 18 Mart 1937.

⁶² *Köycüler Komitesi Köylerde*, s.19.

⁶³ Denizli Sıhhat ve İçtimai Müdürlüğüne İstanbul Üniversitesi Kimya bölümüne 17 Şubat 1934 tarihli bir yazıyla gönderilen Karahayıt'daki termal kaynaklarındaki su örnekleri kimyasal olarak incelenmiş ve sonuç, Dr. Şeller'in bir raporuyla açıklanmıştır.

Köycüler Komitesi başkanı olan Ahmet Akşit, köylülere hitaben yaptığı bir konuşmasında şöyle demektedir:

“Köyünde sabanını bırakarak şehirlere akan, beş on lira çıkarmaya bakan, dairelere koşan, yol çavuşluğu, mektep, hastane hademeliği, daha buna benzer küçük paralı işlere girmek için bile başvuran vatandaşları köyünde durdurmak, toprağına gönünü bağlamak, sabanıyla tarlasını faydalı bir halde işletmek, yurdunda, yuvasında müreffa yaşamak için Cumhuriyet hükümetimiz köylü kalkınmasının ana yollarını ve hızla yürümeyi göstermiş olduğunu biliyorsunuz”⁶⁴.

Köylü ile hükümet ilişkilerinde Halkevinin etkin rolü, köylülerin daha çok tapu, evlenme işleri ve nüfus gibi konularda dilekçelerinin ücretsiz yazılması olmuştur. Örneğin, Denizli Halkevinin bir yıllık döneminde köylülerin 573 dilekçesi yazılmıştır⁶⁵. Karmaşık bürokratik işlemlerinin yaşandığı hükümet dairelerine, köylünün bilgisizliğinden dolayı gelmeye çekindiği ve bu yüzden bu tip işlerini para karşılığında arzuhalcilere gördükleri dönemde, yapılan bu yardım köylüler için çok önemliydi. Nitekim, 1937’de Denizli Halkevi başkanı olan Esat Kaymakçı bir köyde yaptığı konuşmasında bu durumu şöyle vurgulamaktadır:

“Sizin için buralara kadar gelerek, toplu bir şekilde gelerek sizinle hasbihal eden bizlerin (amacı), bu gün sizleri yükseltmeye azmetmiş olan Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu halkevlerinin üyeleri sizlerle yakından konuşup görüşerek istekleriniz anlamak ve bundan mümkün olanlarının çarelerini tevessül etmek içindir”⁶⁶.

IX- Müze ve Sergi Şubesi

Tüzüğe göre, bu şubenin amacı, yerel tarihî eserleri toplamak ve onların korunmasına katkıda bulunmak, sergiler yoluyla ürünleri tanıtmaktır⁶⁷.

Bu kolun ilk faaliyetlerinden biri, müzeye konulmak üzere *küp, hançer, ibrik* gibi bazı eşya ve *para, heykel, kabartma resim* gibi bazı malzemeleri toplamak olmuştur.

Ayrıca, mezarlık ve eski camilerdeki Selçuklulara ait kitabeler fotoğraflanarak arşivlenmiş ve kaldırılması mümkün olanları müzeye götürülmüştür.

Müze ve sergi şubesi, 1940 yılında, tarih çalışmalarıyla bağdaştırılarak “*Tarih ve Müze Şubesi*” olarak birleştirildiği için, bu tarihten sonra bu kol çatısı altında faaliyetlerini sürdürmüştür⁶⁸.

⁶⁴ Köycüler Komitesi Köylerde, s.18.

⁶⁵ C.H.F. Denizli Halkevi, s.35.

⁶⁶ Köycüler Komitesi Köylerde, s.17.

⁶⁷ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 14-15.

⁶⁸ Anıl Çeçen, *Atatürk'ün Kültür Kurumu, Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990, s.187.

D- Parti hükümetinin Halkevi üzerindeki etkileri

Her ne kadar, resmi olarak halkevleri ile CHP arasında doğrudan bir bağlantı yoksa da, CHP'nin yetkileri, her fırsatta, halkevlerinin partilerinin kültür kurumları olarak kurulduğunu vurgulamışlardır. Halkevlerinin CHP ile bu yakın ilişkisi, Denizli'de milletvekili olmak isteyenlerin onu bir araç olarak kullanmalarına imkan vermiştir. Nadir Nadi'nin, kitabında yer verdiği şu gözlemini aktaralım:

*"Kimi yerlerde Halkevlerini mebusluğa atlamak için bir nevi binek taşı sayanlar çıkmıyor değildi. Hatta, bir aralık bunların sayısı göze batarcasına çoğalmıştı. Bilimle, sanatla ilgili konferanslar verilirken partiye ve Değişmez Genel Başkana bağlılık nutukları da çekiliyordu. Kim en çok konuşur, kim göze girerse onun adaylık şansı artıyordu"*⁶⁹.

Gerçekten, özellikle 1939'dan sonra, yani İnönü'lü yıllarda Denizli'de CHP'nin milletvekili adaylarının hemen hepsi Halkevinde görev almış kişilerdir. Örneğin, 1950 seçimlerinde CHP'nin adayları arasında, 1941'de hayatını kaybetmiş Necip Ali Küçüka dışında, daha önce Halkevi başkanlığı yapmış kişilerin hemen tamamı vardır.

Diğer taraftan, 1930'ların ortasında beliren Türk dilinde öztürkçeci hareketin yansımaları doğal olarak Denizli Halkevlerinde de görülmüştür. Örneğin, bir ara, halkevlerinin isimleri "*Ulus evleri*" olarak söylenmeye başlamıştır⁷⁰. Örneğin, şu satırlar Denizli gazetesinin "*Halkevi Sütünü*"nda yer almıştır:

*"İşte o tan, o gün, o gece tükel Türkiye ve Denizli tabu ilbay yılını sevinç ve orunçla böylece kutluladı ve öğünçle haykırdı."*⁷¹

Denizli Halkevinin ilk yayını da, Denizli Halkevi başkanı olan Fahri Akçakoca'nın kaleme aldığı "*Öztürk Adları*" başlıklı kitabının olması dikkat çekicidir. 1933'te İzmir'de basılan bu kitabın önsözünde, yazar, son yıllarda herkesin yeni doğan çocuğuna bir Türk adı koymak istediğini ve bunun için Türk adlarını bir araya getirmek istediğinden söz etmektedir⁷².

E- Halkevi Tüzüğüne bağlılık

Denizli'de halkevleri ve halk odalarındaki yetkililer, tüzüğe sımsıkı bağlı olma konusunda aşırı duyarlılık göstermişlerdir. Fakat, bu aşırı duyarlılık yüzünden, özellikle köylerde amaca uygun olarak düşünülen bazı değişik

⁶⁹ Nadir Nadi, *Perde Aralığından*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1964, s.23.

⁷⁰ "Ulus evinde muallim Mübeccel ve İhsan Beyler tarafından konser verilmiştir", *Denizli Gazetesi*, 21 Şubat 1935, "Ulus evimizde önemli Konferanslar", *Denizli Gazetesi*, 14 Şubat 1936; "Acıpayam'da Ulus evinin açılışı yapılacak", *Denizli Gazetesi*, 21 Şubat 1936.

⁷¹ Fikret Atalay, "11 nci İlbay", *Denizli Gazetesi*, 1 Birincikanun(Aralık) 1934.

⁷² *Öztürk Adları*, (der. Fahri Akçakoca), Denizli Halkevi Yayınları, Yeni Matbaa, İzmir, 1933, s.4.

faaliyetlerin çeşitliliği kısıtlanmış ve dolayısıyla bu türden faaliyetler her zaman desteklenmemiştir. Örneğin, 23 Nisan 1945 günü, Denizli'nin Çal ilçesinde yapılacak bayram törenlerine, Çıtak köyü halkodası köy türkülerini dinletmek için bir "çalgi takımı" tutarak katılmak istemiş, ancak, bu çalgı takımı, hoş karşılanmayarak ilçenin halkevi başkanının talimatıyla jandarmalar tarafından zorla uzaklaştırılmıştır. Bu durum, köylülerin şikayetine neden olmuş ve köyün başöğretmeni, CHP Genel Sekreterliğine yazdığı mektupta bu şikayeti dillendirmiştir. Bu şikayet mektubunda, köyün başöğretmeninin kendilerinin maruz kaldığı harekete yaklaşımı ilginçtir:

"Her cihetten, her şeyden çok bağlı bulunduğumuz *Altı Ok'un isteklerine aykırı bulunan bu hareketin ne dereceye kadar doğru olduğunun tekkikini arz ederim*"⁷³.

Diğer taraftan, daha önce başka halkevlerinde örnekleri olduğu halde, özellikle küçük yerlerdeki halkevleri tarafından tüzük içinde yer almayan faaliyetlere karşı ne yapılacağı yazışmalarla parti genel merkezine kadar sorulabilmiştir. Örneğin, 1934'de Denizli Halkevi tarafından Tavas ilçesinde bir sünnet töreni yapılmış olmasına rağmen⁷⁴; 1943 yılında, Babadağ ilçesinin halkevi başkanı tarafından gönderilen bir yazıda, fakir çocuklarının sünneti için bir tören yapılmak istendiği belirtilmiş ve tüzükte bu konuda bir açıklık olmadığı için ne yapılması gerektiği CHP Genel Sekreterliğine sorulmuştur⁷⁵.

F- Halkevi Faaliyetlerini halka duyurma

Halkevinin, *konferans, konser ve temsiller* gibi faaliyetlerini duyurmanın en basit yolu, halkevi binasının önüne konulan kara tahtaya faaliyetin adını, tarihini ve yerini yazmak olmuştur. Bunun dışında, hoparlörle veya halkevi binasının önündeki panoya ve şehrin belli yerlerine duvar afişleri asmak yoluyla faaliyetler duyurulmuştur.

Halkevleri tüzüğü gereğince davet yöntemi benimsenmemiş; fakat, isteyenlere halkevi salonuna "girme fişi" verilmiştir. Çünkü, halkevi salonunun darlığı yüzünden halkın fazla rağbet gösterdiği durumlarda gelenlerin rahatlığının sağlanması konusunda sorunlar çıkabiliyordu⁷⁶.

⁷³ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1., s. 13. Bu şikayet mektubuna, 5 Mayıs 1945'te CHP Genel Sekreterliğince bir cevap yazısı gönderilmiştir. Bu yazıda, köydeki çalgıcıların ilçe merkezine çağrılmasının bayramı daha şenlikli kutlamak için yerinde olduğu ve bu hareketin hoş görülmesi gerektiği vurgulanmış, çalgıcılar hakkında bir zorlama söz konusuysa bu durumun yerinde ilgili makamlar tarafından incelenebileceği belirtilmiştir. Bkz. aynı belge, s.11-12.

⁷⁴ *Denizli Gazetesi*, 9 Ağustos 1934.

⁷⁵ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1, s.46.

⁷⁶ Denizli Gazetesinin, 14 İkinciteşrin(Kasım) 1936 tarihli nüshasında, Denizli Milletvekili Necip Ali Beyin Halkevinde bir konferans verdiği; fakat gazete yetkililerine bu konuda önceden haber verilmediği ve konferansa gidilemediği için de neler konuşulduğunu

Halka haberdar etmenin diğer bir yolu, yerel gazetelere bilgi vermek şeklinde olmuştur. Bu konuda haftalık çıkan resmi nitelikli “*Denizli Gazetesi*”nin önemli bir etkisi olmuştur. Bu durum, Denizli Halkevinin 1937’den itibaren çıkartmaya başladığı “İnanç” adlı derginin yayınlanmasından sonra da pek değişmemiştir. Çünkü, aylık, hatta bazen iki veya dört ayda bir yayınlanabilen İnanç dergisinin verdiği haberler güncelliğini yitirebiliyordu.

Halkevi faaliyetleri, güç de olsa, bazen Ankara radyosu ile duyurma imkanı elde edilebilmiştir. Örneğin, 2 Haziran 1940’da Honaz’da yapılacak “*Kiraz Bayramında*” pehlivan güreşinin düzenleneceği ve bu güreşe diğer illerden de isteyenlerin katılabileceği haberi Ankara radyosunun “*yayın postası*” programında söylenmiştir⁷⁷.

G- Halkevi Faaliyetlerine Katılım

Halkevi faaliyetlerine, herkese açık olmasına karşın daha çok halkevine üye olanlar katılmıştır. Üyelerin çoğunluğunu ise devlet memurları, aydınlar, serbest meslek sahipleri ve özellikle öğretmenler oluşturmaktadır. İlk açıldığı sıralarda Denizli Halkevine bağlı üye sayısı 334’tür⁷⁸.

Denizli Halkevi faaliyetlerinde öğretmenlerin yeri fazladır. Öyle ki, çıkartılan halkevi dergisi İnanç dergisinin yazı kadrosunu neredeyse tamamını öğretmenler oluşturmaktaydı. Fakat, öğretmenlerin 1939’dan itibaren faaliyetlere katılmaya karşı ilgisi azalmaya başlamıştır. Nitekim, bu ilgisizlik Denizli valisi ve CHP il başkanı olan Ekrem Ergür’ün CHP Genel Sekreterliğine şikayette bulunmasına neden olmuştur. Vali, 2 Haziran 1939 tarihinde gönderdiği yazıda şöyle demektedir:

“... Vaziyetlerinin müsait olması, halet-i ruhiye ve mesleklerine de uygun bulunması dolayısıyla başarı ve muvaffakiyet gösteren muallimler, dahil buldukları şubelere karşı gösterdikleri bağlılık ve alaka ile o şube faaliyetlerinin şayan-ı takdir, semere ve hayırlı neticeler verdiğinin görüldüğü halde ilk ve lise muallimlerinden pek çoklarının evlerimizde faal vazife almakta ihmal etmeleri dolayısıyla arada tevakkuflar,

veremediklerini yazan bir habere rastlıyoruz. Buna karşılık Denizli Halkevi Başkanı Esat Kaymakçı, gazetenin yayın yönetmenine gönderdiği ve gazetenin sonraki sayısında yayımlanacak olan yazıda, Halkevinin davet usulünü tatbik etmediği ve faaliyetlerin afişlerle günler öncesinden duyurulduğu belirtilmiştir. Bkz. *Denizli Gazetesi*, 14 İkinciteşrin 1936 ve Esat Kaymakçı, “Denizli Gazetesi Yayın Direktörlüğüne”, *Denizli Gazetesi*, 28 İkinciteşrin(Kasım) 1936

⁷⁷ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1., s.60. Bu konudaki yazı, 26 Mayıs 1940’da Denizli’nin Honaz ilçesi Halkevi başkanı Fevzi Yüksel tarafından gönderilmiştir.

⁷⁸ Halkevi yönetmeliğine göre, bir kişi birden fazla şubeye üye olamazdı. Fakat, bir şubeye üye olan kimse, oy hakkı olmaksızın bir başka şubenin faaliyetlerine katılabiliirdi. Bkz. *C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*,s.3.

aksaklıkların da göze çarpmakta olduğu saklanamaz. İlk hamle ile dahil olduğu şubede geçici bir zaman için faal olan bir üyenin az zaman sonra vazifesinden 'biraz da başkaları yapsın' diye çekilip ayrıldıkları görülmekte ve bu hal komite faaliyetlerinin aksamasına sebep olmaktadır"⁷⁹.

Hatta, vali, aynı yazısında, öğretmenleri üye oldukları şubelerde çalışmalarını zorlayacak bir kararın alınmasını Eğitim Bakanlığı nezdinde yapılacak bir girişimle başlatılmasını CHP Genel Sekreterliğine rica etmiştir. Fakat, valinin bu çabası sonuçsuz kalmıştır. CHP Genel Sekreterliğinden gönderilen cevapta, hizmetlerin emirle ve idari bazı tedbirlerle değil, devamlı telkin ve geniş ölçekte sevgi ile gerçekleştirilmesi istenmiştir⁸⁰.

Buna karşılık, halkın faaliyetlere katılım düzeyi, aydın kesime göre düşük olmuştur. Halkın faaliyetlere katılımını sağlamak için Denizli'nin önde gelen bir yazarı, gazetesinde, Halkevinin gücünü halkın kendisinden aldığını vurgulayarak, herkesi Halkevine çağırarak ve "*çalışan her kurum ve sosyetenin(toplumun) halkevi çatısı altında amacına daha kolay ve daha faydalı olarak ulaşacağını*" belirtmektedir⁸¹.

Naime Karamil adlı bir kişi de, yazdığı "*Halkevi*" adlı şiirinde herkesi halkın "*ocağı*" olarak gördüğü halkevlerine üye olmaya davet etmektedir:

*“Öz kültüre açılan bir kucaktır halkevi,
Alevleri nur saçan bir ocaktır halkevi,
O bizim evimizdir elbet bizimle yaşar,
Milliyete uzaktır ona uzak olanlar.
Bu nur dolu ocağa gönüllü yazılalım,
Bu uğurlu işlerden hissemizi alalım”⁸²*

H- Denizli'de Halkevlerinin Kapatılması

Halkevlerinde ilk yıllardaki görülen coşku ve heyecan giderek yerini, rutinleşmeye başlayan sıradanlığa bırakmıştır. Bu durumun ortaya çıkışında 1940'da açılmaya başlanan ve her geçen gün sayıları artan halk odalarının önemli bir etkisi olmuştur⁸³. Örneğin, 1948 yılında Denizli'de 20 Halkevi, 116 Halkodası bulunmaktaydı. 1950'de bir halkodası daha açılarak,

⁷⁹ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1, s.83.

⁸⁰ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu: 831.281.1, s.79.

⁸¹ Gıyasi Şarman, "Halkevi ve Siyasal Olmayan Sosyeterler", *Denizli Gazetesi*, 7 Temmuz 1936.

⁸² *İnanç Dergisi*, S.37 (Mart 1940), s.10.

⁸³ Halkodaların açılmasıyla ilgili karar, aslında 1939'da yapılan CHP'nin Beşinci Büyük Kongresinde alınmıştı. Bu karara göre, Halkevleri, artık nüfusu büyük olan yerlerde açılacak; Halkodaları da küçük ve kırsal yerler de örgütlenecekti. Fakat, bu kararın uygulamaya geçmesi 1940'da gerçekleşmiştir. Bkz. Anıl Çeçen, *a.g.e.*, s.179.

halkodası sayısı 117'ye çıkmıştır⁸⁴. Çünkü, sayısı her geçen gün artan halkevleri ve halkodalarına paylaştırılarak ayrılan ödenekler yetersiz kalmaya başlamıştır. Böyle bir durumda da, halk evlerinin ve odalarının çoğu ihtiyacı karşılanamamıştır. Öyle ki, CHP Genel Sekreterliğine radyo, daktilo, spor malzemesi ve kitap talep eden çok sayıda yazı gönderilmiştir⁸⁵. Diğer taraftan, bütçede tasarruf yapmak için özellikle kış mevsiminde, odun ve ışık yakmamak için bazı halkevleri kapalı tutulmuştur.

Buna karşılık, az da olsa, hükümetçe yapılan yardımları yeterli, hatta fazla görebilenler olup, asıl sorumluluğu kendilerinde arayanlar da yok değildi. Örneğin, Tavas'ın Nikfer kasabası Halkevi hakkında, Osman Koca adlı kişi İstatistik Genel Müdürlüğüne 20 Haziran 1945'te gönderdiği yazıda şöyle demektedir:

"Evimizin bize bahsettiği bu kültür müessesine hakikat olarak yüzümüz kızarıyor. Çünkü, devletin bu kadar masrafına karşılık fazlasıyla hizmet etmemiz gerekirken hiç de çalışmamız yoktur. Sebebi, heyetin lakaytsızlığıdır ve (onlar) bütün çalışmalara engeldir. Beş kuruş para yardımı makbuzda daha nasip değil. Ben kitap ve radyo bekçisinden başka bir şey değilim"⁸⁶.

Bu gelişmelerin etkisiyle, Halkevi örgütlerinin gelir getiren faaliyetler düzenlemelerine bir süre sonra izin verilmiştir. Nitekim, Denizli'deki Halkevi salonları, başlangıçta sadece Halkevinin düzenli programları için kullanılırken, sonraları diğer faaliyetler için, özellikle nikah ve nişan töreni için de kullanılmaya başlanmıştır. Bu kararın alınmasında, az masraflı düğün eğlenceleri sayesinde evlenmelerin teşvik edilmesi, kadınlı erkekli toplantıların düzenlenmesiyle sosyal hayatın geliştirilmesi gibi başka faktörler de şüphesiz etkili olmuştur⁸⁷. Bundan başka, bazen bütçe açığını kapatmak için paralı piyesler oynanmıştır⁸⁸.

Tek parti rejiminin doğal sonucu olarak halkevleri CHP'yle ilişkili kuruluşlardı. 1945'ten itibaren çok partili döneme geçilince halkevlerinin statüsü, özellikle CHP ve DP arasında siyasi bir sorun olmuştur.

⁸⁴ C.H.P. 18 inci Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara, 1950, s.6.

⁸⁵ Babadağ Halkevi ve Kızılcabölük Halkevi başkanlarının yazıları için, bkz. T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Cumhuriyet Halk Partisi, Yer nu: 831.281.1, s.51 ve 70.

⁸⁶ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Cumhuriyet Halk Partisi, Yer nu: 831.281.1., s.7. Osman Koca, bu yazısından dolayı soruşturma geçirmiştir. Bkz. aynı belge.

⁸⁷ Bu konuda, CHP Genel Sekreterinin, 14 Haziran 1939'da Denizli valiliğine gönderdiği yazı için, bkz. T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Cumhuriyet Halk Partisi, Yer nu: 831.281.1, s.91-92.

⁸⁸ Talat Öner, "Halkevleri Temsil Repertuarı", İnanç Dergisi, Sayı: 100 (Kasım 1945), s.1. Öner, bu yazısında, gördüğü bir tek hademesi olmayan fakir bütçeli Halkevlerinin ısıtılması, aydınlatılması ve temizliği için gerekli ödeneğin ayrılması gerektiğini vurgular.

Halkevleri, Demokrat Partinin (DP'nin) iktidarından önce resmi açıklamalarda inkar edilse bile CHP ile olan irtibatı nedeniyle DP'lilerin tepkisini çekmiştir. Nitekim, 24 Ekim 1948'de TBMM kürsüsünde, Başbakan Hasan Saka'nın, halkevlerinin CHP'nin emrinde ve hizmetinde olmadığı, bunların birer kültür kurumları olduğu sözleri gazetelere yansınca⁸⁹, Denizli'nin Babadağ bucağı Demokrat Parti Başkanı **Zeki Mutçalıoğlu**, başbakana hitaben bir mektup yazmıştır. **Mutçalıoğlu**, mektubunda, halkevlerindeki durumun hiç de Başbakanın söylediği gibi olmadığını şu sözleriyle açıklamıştır:

“Babadağ Halkevi, Babadağ belediye binasının alt katında bir oda işgal etmektedir. Bu odanın kapusu üzerinde bulunan levhada aynen şöyle yazmaktadır:

C.H.P.

Halkevi

Bu levhadaki yazıdan da pekala anlaşılıyor ki Halk Partisi Halkevini tamamen kendisine mâl etmiş ve her hali ile onun kendisine ait olduğunu kabul etmiş bulunmaktadır. Bu husustaki kanaatlerimizi sağlamlaştırın esaslı noktalardan biri de bu odanın bir köşesinde büyücek bir masanın C.H.P. İdare heyetine ait olduğu, bu masanın etrafında parti mensuplarının toplandıkları, diğer bir köşesinde ise halkevine ait bir masanın bulunuşu üzerinde Halk partisine ait bir ve(ya) iki gazetenin konması yukarıdaki tezimizi ispat eden sebeplerdendir”.

Bu satırlardan sonra, **Mutçalıoğlu**, Halkevi odasının aynı zamanda Halk partisinin odası olarak kullanıldığını, Halkevine Belediye bütçesinden ödenek ayrıldığını hatırlatarak; başbakana bu durumdaki daha pek çok halkevinin “*birer kalkınma ve kültür yuvası olduğuna samimi olarak inanıyor musunuz?*” diye soru yöneltmektedir⁹⁰.

Bu mektup, halkın bir bölümü tarafından, özellikle DP'liler için CHP ile halkevlerinin bir “birlik” olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

1950'deki seçimleri büyük bir destekle kazanan Demokrat Partinin, hükümet olduktan sonra da halkevleri ile ilgili görüşleri değişmemiştir. Nitekim, 1951'de Demokrat Parti iktidarı tarafından çıkartılan özel bir kanunla halkevleri kaldırılmış; bütün mal varlıkları da hazineye devredilmiştir⁹¹. Bu kanunla, Denizli halkevleri ve odaları da, diğerleri gibi, 1952'de kapatılmıştır.

⁸⁹ Ulus, 25 Ekim 1948.

⁹⁰ T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu. 831.282.2

⁹¹ “Resmî Daire ve müesseselerine siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların

Siyasi tartışmalar bir tarafa, Denizli Halkevi, özellikle dil ve tarih alanlarında yaptığı çalışmalarla, yerel tarihçilik açısından önemli bir altyapı oluşturmuştur. Bu çalışmalar, sadece Denizli'ye değil, Türkiye'nin ulusal tarihine katkı sağlayabilecek boyutlarda olmuştur.

KAYNAKÇA

I- Arşiv belgeleri

T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu. 831.281.1.

T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu. 831.282.2

T.C.Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, *Cumhuriyet Halk Partisi*, Yer nu. 609.114.1.

II- Gazete ve Dergiler

Denizli Gazetesi (Denizli); 5, 12, 19, 26 Temmuz 1934 , 9 Ağustos 1934, 21 Şubat 1935, 19, 26 Temmuz 1935, 14 , 21 Şubat 1936, 14 İkinciteşrin(Kasım) 1936, 18 Mart 1937.

Akdeniz Gazetesi (Denizli);10 Şubat 1943.

Hakimiyet-i Milliye(sonradan Ulus) Gazetesi (Ankara); 20, 23 Şubat 1932, 20 Şubat 1933, 10, 11, 14, 15, 21, 23 Temmuz 1934, 25 Ekim 1948.

İnanç Dergisi (Denizli); S.37 (Mart 1940), S.38(Nisan 1938), S.60-65 (Mart-Temmuz 1942), S.50 (Nisan 1941), S.71 (İkinci kanun 1943) S.81(II.Teşrin-Kasım) 1943, S.94-95 (II.Teşrin-I.Kanun 1944).

III- Gazete-dergi yazıları ve haberleri

“Denizli Halkevinden Haberler”, *Ulus Gazetesi*, 21 Şubat 1937.

“Halkevleri Okulları Bir Arada”, *Denizli Gazetesi*, 7 İkincikanun(Ocak) 1937.

Özdil, Ata Lütfi, “Halkevlerimiz”, *İnanç Dergisi*, S.78-79 (Ağustos-Eylül 1943).

“Mutlu bir Yıldönümü”, (isimsiz), *İnanç Dergisi*, S.96-97 (Ocak-Şubat 1945).

Hakkı, Ali, “Türk İnkılabı ve Halkevleri”, *Denizli Gazetesi*, 30 Mayıs 1935.

Akçakoca, Fahri, “Kitap evlerine neden gidilmeyor?”, *Denizli Gazetesi*, 28 Şubat 1936.

Atalay, Fikret, “11 nci İlbay”, *Denizli Gazetesi*, 1 Birincikanun(Aralık) 1934.

Kaymakçı, Esat, “Denizli Gazetesi Yayın Direktörlüğüne”, *Denizli Gazetesi*, 28 İkinciteşrin(Kasım) 1936.

Öner, Talat “Halkevleri Temsil Repertuarı”, *İnanç Dergisi*, Sayı: 100(Kasım 1945).

sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun” adını taşıyan bu kanun için bkz. *T.C. Resmi Gazete*, Sayı: 7882, 11.08.1951(Kanun No: 5830) ve *TBMM Kanunlar Dergisi*, TBMM Basımevi, Ankara, 1951, Dönem.9, Cilt.33, s.937-939.

Şahin, Mustafa, "Bir Halk Eğitim Çalışması Örneği Olarak Millet Mektepleri", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, İzmir, 1992, C.1, S.2.

Şarman, Gıyasi, "Halkevi çalışmalarından Başak Bayramı", *Denizli Gazetesi*, 4 Mayıs 1937.

_____, "Halkevi ve Siyasal Olmayan Sosyeteler", *Denizli Gazetesi*, 7 Temmuz 1936.

IV- Kitaplar

C.H.F. *Denizli Halkevi*, Denizli Vilayet Matbaası, 1933.

C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1932.

C.H.P. *18 inci Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları*, Ulus Basımevi, Ankara, 1950.

CHF *Üçüncü Büyük Kongre Zabıtları*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931.

Cumhuriyetin 15. Yıldönümünde Denizli, Cumhuriyet Matbaası, Denizli, 1938.

Çeçen, Anıl, *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Gündoğan yayınları, Ankara, 1990.

Kabasakal, Mehmet, *Türkiye'de Siyasal Parti Örgütlenmesi*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1991.

Köycüler Komitesi Köylerde, Yeni Basımevi, Denizli, 1937.

Lewis, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu* (çev. Metin Kıratlı), Türk Tarih Kurumu yayınları, Ankara, 1991.

Nadi, Nadir, *Perde Aralığından*, Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1964.

Öztürk Adları (der. Fahri Akçakoca), Denizli Halkevi Yayınları, Yeni Matbaa, İzmir, 1933.

Şimsek, Sefa, *Bir ideolojik Seferberlik Deneyimi, Halkevleri, 1932-1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002.

T.C. Resmi Gazete, Sayı: 7882, 11.08.1951 (Kanun No: 5830)

TBMM Kanunlar Dergisi, TBMM Basımevi, Ankara, 1951, Dönem.9, Cilt.33.